

УДК: 330.567.2:330.322.012

Ціщик Р.В.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу
Тернопільського національного економічного університету***Котис Н.В.***кандидат економічних наук,
викладач кафедри державного і муніципального управління
Тернопільського національного економічного університету*

АНАЛІЗ ЗАОЩАДЖЕНЬ СЕКТОРУ ДОМАШНІХ ГОСПОДАРСТВ З МЕТОЮ СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ЇХ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ІНВЕСТИЦІЙНІ РЕСУРСИ

У статті здійснено макроекономічну оцінку заощаджень сектору домашніх господарств у системі національної економіки. Досліджено взаємозв'язок між величиною заощаджень домогосподарств та рівнем інвестиційного потенціалу у різних країнах світу. Проаналізовано динаміку заощаджень домогосподарств та чинники, що впливають на їх обсяг і структуру. Виявлено основні проблеми формування ощадних стратегій в Україні, та визначено напрямки активізації інвестиційної функції сектора домашніх господарств.

Ключові слова: домогосподарства, сектор домашніх господарств, заощадження, норма заощаджень, кінцеве споживання; валові заощадження, інвестиції, інвестиційні ресурси, інвестиційний потенціал.

Цищик Р.В., Котыс Н.В. АНАЛИЗ СБЕРЕЖЕНИЙ СЕКТОРА ДОМАШНИХ ХОЗЯЙСТВ С ЦЕЛЮ СОЗДАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО МЕХАНИЗМА ИХ ТРАНСФОРМАЦИИ В ИНВЕСТИЦИОННЫЕ РЕСУРСЫ

В статье осуществлена макроэкономическая оценка сбережений сектора домашних хозяйств в системе национальной экономики. Исследована взаимосвязь между величиной сбережений домохозяйств и уровнем инвестиционного потенциала в разных странах мира. Проанализирована динамика сбережений домохозяйств и факторы, влияющие на их объем и структуру. Выявлены основные проблемы формирования стратегий в Украине, и определены направления активизации инвестиционной функции сектора домашних хозяйств.

Ключевые слова: домохозяйства, сектор домашних хозяйств, сбережения, норма сбережений, конечное потребление, валовые сбережения, инвестиции, инвестиционные ресурсы, инвестиционный потенциал.

Tsishchik R.V., Kotys N.V. ANALYSIS OF HOUSEHOLD SECTOR SAVINGS AIMED AT CREATING AN EFFECTIVE MECHANISM OF THEIR TRANSFORMATION INTO INVESTMENT RESOURCES

The macroeconomic assessment of household sector savings in the system of the national economy is carried out. The relationship between the amount of households savings and the level of the investment potential in various countries of the world is investigated. The dynamics of domestic household savings and the sphere of their use is analyzed. The factors that affect the volume and structure of the household sector savings are found out. The basic problem of forming saving strategies in Ukraine and attracting savings in to investment projects are defined. The directions how to stimulate investment functions of the household sector are outlined.

Keywords: household, household sector, saving, savings rate, final consumption, gross savings, investment; investment funds, investment potential.

Постановка проблеми. Перехід до економіки ринкового типу докорінно змінив умови функціонування усіх учасників національної економічної системи та їх взаємовідносини. Важливі кількісні та якісні зміни відбуваються і у секторі домашніх господарств України. Активізувалася діяльність домогосподарств, що пожвавило виконання ними традиційних функцій. У нових умовах домогосподарства самостійно визначають рамки своєї економічної поведінки, несуть фінансову відповідальність за прийняті рішення та виступають власниками і постачальниками економічних ресурсів.

Таке багатоаспектне функціонування сектора домашніх господарств, його участь у формуванні фінансових потоків стають принципово важливими для сучасної економіки. Адже заощадження сектора домашніх господарств визначають спроможність національної економічної системи створювати капітал та є джерелом збільшення суспільного багатства. Для досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку України важливе значення має розширення та зміцнення фінансових стосунків домогосподарств з усіма сегментами фінансової системи: широкого включення грошових доходів населення у формування бюджетних, кредитних і страхових ресурсів, участі домашніх господарств у фінансовому капіталі підприємств і ринках фінансових інструментів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти функціонування домогосподарств, їх фінансові ресурси завжди були предметом вивчення в усіх відомих школах економічної теорії. Дослідженням поведінки домогосподарств у сфері виробництва, споживання та заощадження займалися такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як: Л. Алексеєнко, С. Белозьоров, А. Бюшемі, О. Ватаманюк, А. Вдовиченко, М. Гончарова, Т. Кізима, Е. Лібанова, М. Литвак, В. Мандибур, Н. Можайкіна С. Панчишин, В. Радаєв, А. Рамський, А. Романов, М. Савлук, В. Федосов, К. Чабану С. Юрій, А. Ялве та ін. Водночас, незважаючи на значний обсяг матеріалів з даної проблематики у науковій літературі, ґрунтовних праць наукового та емпіричного характеру, у яких приділено достатньо уваги питанням формування і перерозподілу заощаджень домогосподарств, їх ролі у збільшенні інвестиційних потоків в економіці України, недостатня кількість.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Визначення сутності та напрямків використання заощаджень сектора домашніх господарств, з'ясування тенденцій і перспектив їх формування та обґрунтування теоретико-методологічних засад управління потенціалом заощаджень з метою посилення їх ролі у формуванні інвестиційного потенціалу національної економіки. У контексті досягнення

поставленої мети передбачається розв'язати наступні завдання: узагальнити теоретико-методологічні підходи до розгляду заощаджень сектору домашніх господарств як важливої складової для формування інвестиційних ресурсів; вивчити динаміку і структуру заощаджень сектора домогосподарств, щоб оцінити та посилити їх роль на інвестиційному ринку; визначити проблеми формування заощаджень вітчизняних домогосподарств та напрямки активізації їх інвестиційної функції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з макроекономічними оцінками, найбільшу частку кінцевих споживчих витрат у вітчизняній економіці традиційно здійснює сектор домашніх господарств (у 2010–2013 рр. – 63%–71%), тоді як частка валових заощаджень сектора домогосподарств у валовому доході незначна (у 2010–2013 рр. – 15–18%) [1]. Для порівняння зазначимо, що у розвинених країнах світу ресурси населення складають приблизно одну четверту заощаджень економіки.

Норми заощаджень сектора домашніх господарств для деяких країн світу відображено на рис. 1. Як видно, норма заощадження у зарубіжних країнах знаходиться у рамках від 10% до 50% [2].

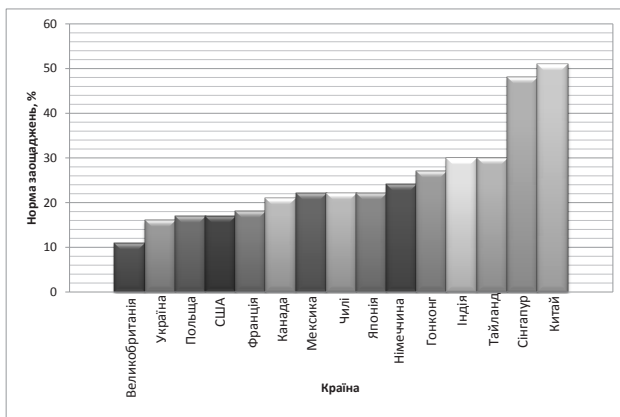

Рис. 1. Норма заощаджень у різних країнах світу, % від ВВП, 2013 р.

Джерело: сформовано автором на основі даних [1; 2]

Україна в даному рейтингу перебуває на низьких позиціях. Найбільш ошадливими залишаються домогосподарства Китаю, що витрачають на споживання менше половини своїх доходів. Такі високі показники пояснюються недостатньою розвиненістю систем соціального страхування і пенсійного забезпечення, що робить індивідуальні заощадження вкрай необхідними. Частка кінцевого споживання населення у структурі ВВП одна з найвищих у світі у Великобританії та США, а отже, заощадження у цих країнах є одними з найнижчих [2].

Згідно з аналітичними даними, нинішня норма заощадження у країнах, що розвиваються, в середньому становить 34% і близько 17% – у розвинених країнах. Аналітики Світового банку очікують, що до 2030 р. вона скоротиться до 32% [2]. Це пояснюється тим, що зростання споживання, а, відповідно, і зниження частки заощаджень, у країнах із швидкозростаючою економікою частково буде супроводжуватись більш різким підвищенням доходів у менше розвинених країнах.

Проте зміна норми заощаджень не завжди відповідає динаміці накопичених інвестицій в економіці. Для багатьох країн, що розвиваються, даний показник засвідчує не стільки рівень розвитку економіки,

скільки низьку базу ВВП, через що великі інфраструктурні проекти мають істотний вплив на підсумковий показник.

Наприклад, згідно з даними Світового банку, на першому місці в світі за часткою інвестицій у ВВП (63%) перебуває Монголія, а в інших економіках, що розвиваються, середній рівень цього показника становить 25–30%. Найвищі обсяги накопичених інвестицій серед розвинених країн – у Норвегії та Канаді (23% ВВП), а також у Сінгапурі та Гонконзі. У США і Великобританії цей показник становить всього 15% порівняно з 19–20% до кризи [2].

Водночас серед країн Євросоюзу держави з вищою за середню нормою заощаджень відрізняються вищими темпами економічного зростання (наприклад, Румунія, Болгарія, Словаччина); країни, норма заощаджень яких менша, – нижчими (наприклад, Португалія, Греція, Данія) [2]. Країни, які мають у розпорядженні більші національні заощаджувально-фінансові ресурси і спрямовують їх у традиційний фізичний капітал, демонструють не тільки вищу здатність до здійснення інвестиційної політики, але і більшу захищеність від коливань світової економічної кон'юнктури.

В Україні негативним явищем є те, що в абсолютному вимірі реальні показники використання кінцевого споживання та валового заощадження сектора домогосподарств упродовж 2005–2013 рр. знизилися. У 2005 р. частка валового заощадження сектора домогосподарств складала 27,5%, а у 2013 р. – лише 7,8%, що у порівнянні з 2005 р. менше на 18% [1].

Зниження реальних показників кінцевого споживання та валового заощадження домашніх господарств України пояснюється стрімким зростанням цін на протязі аналізованого періоду. Найнижчим значення кінцевого споживання домогосподарств було у 2006 р. У цьому ж році відбулося значний спад валових заощаджень домогосподарств [1]. За умов зниження поточного доходу домогосподарства прагнуть зберегти рівень поточного споживання на рівні попереднього періоду за рахунок використання заощаджень. Стрімкіше скорочення заощаджень домогосподарств порівняно зі скороченням їх споживання свідчить про падіння рівня життя. Адже відповідно до міжнародних стандартів, свідченням високого рівня життя є висока частка заощаджень у поточному доході домогосподарства. В Україні ж високий рівень життя має місце у дуже незначній кількості домогосподарств. При цьому чисті заощадження домогосподарств в Україні формуються на достатньо високому рівні порівняно з наявним обсягом доходів.

Порівняльний аналіз показника частки чистих заощаджень домогосподарств в обсязі наявних доходів серед різних країн світу засвідчив його високе значення в Україні (табл. 1). Зокрема, починаючи з 2010 р. в Україні частка заощаджень є вищою, ніж у Австралії, Греції, Естонії та низці інших країн [1–3]. Беручи до уваги відсутність належних умов для інвестування на прийнятних для домогосподарств умовах, деякі з них розміщують свої активи та купують майно за кордоном.

Ці та інші дані статистики домогосподарств свідчать про необхідність перегляду державної політики з питань інвестування та його гарантійного забезпечення, оскільки навіть наявні ресурси домогосподарств за належних умов та забезпечення мотиваційної складової можуть спрямовуватись в інвестування.

Дані Національного банку України, які стосуються розміщення заощаджень домогосподарств,

показали, що за останні роки обсяги інвестицій значно зросли (табл. 2).

Стосовно змін динаміки заощаджень у розрізі термінів погашення, зауважимо, що домогосподарства надають перевагу короткостроковим вкладам. Так, у 2009 р. короткострокові депозити зросли майже вдвічі, а вклади на довгостроковий період (на рік і більше) майже у два рази зменшилися. Такі тенденції, на нашу думку, можна пояснити низькою довірою населення до банківських установ, збільшенням споживчих витрат домогосподарств, необхідністю погашення раніше отриманих кредитів. Дані таблиці 2 засвідчують, що, незважаючи на девальваційні очікування, переважають заощадження у національній валюті. Заощадження у доларах США та євро за останні роки зростають,

хоча їх ліквідність у порівнянні з гривневими вкладками є нижчою.

Крім депозитних проектів, серед вітчизняних домогосподарств високим попитом користуються капіталовкладення у купівлю житла та іншої нерухомості для ведення підприємницької діяльності (з метою отримання доходу від оренди). Часто це здійснюється шляхом оформлення іпотечного кредиту на різних умовах та з урахуванням ризику проекту за такими критеріями, як: надійність забудовника, строк кредитування, розмір першого внеску, ставка іпотечного кредитування, додаткові комісії тощо.

Вітчизняні комерційні банківські установи пропонують домогосподарствам близько 200 видів різноманітних продуктів та послуг, наприклад: операції з державними цінними паперами, операції з корпора-

Таблиця 1

Частка чистих заощаджень у структурі наявних доходів домашніх господарств країн світу у 2007–2014 рр., %

Країна \ Рік	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*
Україна	8,6	6,9	10,2	14,1	13,4	12,0	7,0*	8,0
Австралія	4,5	6,1	10,4	8,9	9,9	8,9	8,7	9,0
Австрія	11,6	11,5	11,2	9,1	7,4	7,9	8,0	7,7
Бельгія	11,4	11,5	13,3	10,1	8,8	8,5	8,2	8,4
Канада	2,8	4,0	4,9	4,8	3,5	3,5	3,6	3,7
Греція	5,7	4,8	6,8	6,8	4,9	6,8	7,2	7,1
Естонія	-8,2	-4,1	5,7	0,6	-0,2	3,0	4,3	1,0
Фінляндія	-0,9	-0,3	4,2	3,3	1,1	1,7	1,6	1,0
Німеччина	11,0	11,5	10,9	10,9	10,4	10,1	10,0	9,9
Ірландія	-2,2	3,7	9,8	7,0	5,4	4,0	1,6	0,4
Італія	8,9	8,4	7,1	5,3	4,3	4,4	4,7	5,0
Японія	0,9	0,4	2,4	2,1	2,9	1,9	1,9	1,5
Корея	2,9	2,9	4,6	4,3	3,1	2,8	3,0	3,3
Польща	4,6	-0,3	6,8	5,9	3,5	3,0	3,3	4,1
Словенія	10,0	9,6	8,4	6,9	5,0	4,1	4,8	5,5
США	2,4	5,4	4,7	5,1	4,2	3,7	2,7	2,7
Франція	15,5	15,6	16,4	15,9	16,2	16,2	16,0	15,8
Португалія	7,0	7,1	10,9	10,2	10,0	10,6	9,9	9,4
Іспанія	10,4	13,7	17,8	13,1	11,0	9,3	7,7	7,7
Велика Британія	1,7	2,2	6,6	6,6	6,0	5,3	4,3	4,3

*попередні дані

Джерело: сформовано автором на основі даних [1–4]

Таблиця 2

Динаміка заощаджень сектору домашніх господарств за строками вкладень та видами валют у 2010–2015 рр.

Сума депозитів, млн. грн. \ Рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (дані за перший квартал)
Всього:	275093	310390	369264	441951	41815	455240
в тому числі депозити:						
- на вимогу	66164	700921	77153	87720	100171	115523
- до 1 року	99966	104440	125560	121343	135635	150836
- від 1 до 2 років	91938	113824	139490	218308	167752	11068
- більше 2 років	1025	21206	27062	14580	14577	17813
- переказні	66149	70908	77121	87673	100104	115454
- інші депозити	208943	239483	292143	354278	318031	339786
в тому числі депозити у:						
- національній валюті	142924	160530	186772	257829	200859	181551
- доларах США	96092	114859	149286	150707	181146	231370
- євро	34330	31620	30831	31199	34223	40025
- російських рубльях	295	493	715	889	404	364
- іншій валюті	1452	2889	1660	1327	1502	1930

Джерело: сформовано автором на основі даних [5]

тивними облигаціями, муніципальними облигаціями та облигаціями банків; операції з векселями; операції з акціями [6, с. 91].

Незважаючи на несприятливу ринкову кон'юнктуру і деяку очистку фондового ринку від «сміттєвих» цінних паперів, в цілому за підсумками 2013 р. відбулося збільшення обсягів операцій з цінними паперами. Як зазначає Національне рейтингове агентство «Рюрік», обсяг торгів на фондових біржах України в 2013 р. склав 474 630 000 000 грн., що на 79,61% більше, ніж за підсумками 2012 р. [7]. Це свідчить про значний обсяг та позитивні тенденції залучення інвестицій в економіку за допомогою інструментів фондового ринку. Зростання операцій з цінними паперами відбулося в першу чергу за рахунок подальшого підвищення активності на ринку державних облигацій, частка операцій з якими за підсумками 2013 р. склала близько 74% від загального обсягу біржових контрактів, а за підсумками січня-жовтня 2014 р. – близько 89% [7].

Крім банківських установ, домогосподарства можуть розміщувати свої заощадження у небанківських кредитних установах. Важливим інструментом для збереження і накопичення заощаджень домогосподарств є небанківські фінансові посередники (інститути спільного інвестування; страхові компанії; державні пенсійні фонди), які пропонують сектору домашніх господарств різні види послуг, що можуть бути віднесені до інвестиційних продуктів.

Згідно із звітом Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, за величиною сукупних активів провідні позиції у сегменті небанківських фінансових інституцій на початок 2014 р. займали страхові компанії – близько 65%, кредитні установи – понад 18%, недержавні пенсійні фонди – майже 2% та інші фінансові організації – близько 15% [8]. Незважаючи на такі позитивні тенденції, загальна частка небанківських інститутів на ринку фінансових послуг залишається малою.

Протягом 2013–2014 рр. спостерігалось значне збільшення кількості учасників ринку небанківських фінансових послуг, зокрема, це стосується фінансових, факторингових, лізингових компаній та ломбардів. Однак при цьому відбулось скорочення кількості діючих страхових компаній та недержавних пенсійних фондів [7].

Незважаючи на такі позитивні тенденції, загальна частка небанківських інститутів на ринку фінансових послуг залишається малою.

Отже, у розвитку ощадних стратегій в Україні варто виділити ряд основних характеристик і тенденцій, зокрема:

- взаємозв'язок схильності населення до заощадження зі зміною макроекономічних умов;
- поява нових для пострадянського українського ринку організаційних форм заощаджень (наявна іноземна валюта, залишки на валютних рахунках, вкладення в цінні папери);
- динамічне зростання заощаджень у наявній іноземній валюті на руках у населення;
- низький рівень заощаджень домашніх господарств, розміщених у цінних паперах;
- збільшення сум, які спрямовуються домашніми господарствами в квазізаощадження (кошти, вкладені домашніми господарствами в матеріальні активи: коштовні камені й метали, антикваріат, картини, квартири й інші матеріальні об'єкти; вкладення, які досить ліквідні, дозволяють зберегти заощадження від знецінення або одержати додатковий дохід) [9, с. 5].

Можна зробити висновок, що, не дивлячись на всю складність фінансової ситуації, в Україні є об'єктивні передумови для створення ефективного механізму трансформації заощаджень сектора домашніх господарств у інвестиційні ресурси.

Проте економічна сутність заощаджень припускає залучення їх до господарського обороту, але не означає їх автоматичну трансформацію в інвестиції. Перевага ліквідності обумовлює можливість формування заощаджень населення в неорганізованих формах у вигляді нагромадження готівки в національній або іноземній валюті. Такі заощадження виключаються з інвестиційного процесу та впливають на економічне зростання. Вони призводять і до одночасного зменшення споживання як стимулу для здійснення інвестицій, і до зменшення інвестиційних ресурсів суспільства – основи його розвитку. Саме така ситуація характерна для України. Механізм трансформації заощаджень населення в інвестиції міг би вирішити цю проблему, забезпечуючи максимізацію обсягу організованих заощаджень. Але при цьому заощаджені кошти: по-перше, мають бути відчужені від власника на умовах зворотності, терміновості, платності; по-друге, вони повинні бути передані суб'єктам, які господарюють, які здатні ефективно використовувати їх на тих самих умовах; по-третє, вони мають бути іншої, відмінної від грошової, форми. Це припускає наявність певних передумов для мобілізації заощаджень населення та трансформації їх у інвестиції для реального сектору економіки, які не створені в Україні.

Значна кількість вільних коштів у громадян України, з одного боку, й гостра потреба в цих засобах у підприємств реального сектору економіки – з іншого, потребують пошуку способів залучення коштів населення країни, створення ефективного інституту фінансового посередництва в організації інвестиційного процесу.

Актуальність фінансового посередництва в Україні багато в чому зумовлена тим, що заощадження населення, як потенційне джерело грошових ресурсів на фінансовому ринку, за обсягом і вартістю можуть бути реальною альтернативою іноземним інвестиціям в українську економіку. Проте, незважаючи на високі темпи розвитку фінансового ринку, українські компанії, як і держава в цілому, поки не розглядають інститути фінансового ринку як основний механізм залучення інвестицій.

З огляду на те, що заощадження громадян України можуть бути важливим джерелом фінансування інноваційного розвитку вітчизняної економіки, систематична оцінка ролі фінансового ринку в системі трансформації заощаджень населення в інвестиції може дати сигнали для прийняття управлінських рішень щодо стимулювання (стримування) активності домогосподарств як носіїв інвестиційних ресурсів у економіці. У сфері державного впливу (підтримки) головними мають стати фінансові рішення, що приймаються домашніми господарствами за умов формування заощаджень і обрання інструментів накопичення. Незважаючи на те що вітчизняна економіка потребує довгострокових інвестиційних ресурсів, у тому числі через збільшення інвестиційних властивостей заощаджень, протягом трансформаційного періоду фактично не було створено роздрібного сегменту фондового ринку, а протягом 2009–2012 рр. стан погіршився у зв'язку з економічною кризою.

Відсутність інвестиційного інтересу домашніх господарств України до цих інвестиційних інститутів обумовлена також:

- нерозвиненістю інфраструктури ринку цінних паперів, його інформаційною непрозорістю, неліквідністю більшості цінних паперів;

- відсутністю державної політики стосовно стимулювання інвестиційних фінансових рішень домогосподарств;

- низькою інформованістю, необізнаністю більшої частини населення у питаннях інвестування коштів і відсутністю фінансової культури інвестування у вітчизняних домогосподарств;

- негативним досвідом інвестування та збереження у процесі ринкових перетворень в Україні.

Зазначене вимагає інституційної підтримки активної поведінки домогосподарств на фінансових ринках при застосуванні політики державного регулювання зазначених ринків на різних етапах їх розвитку.

У першу чергу на розвиток інвестиційного потенціалу домогосподарств, створення системи мобілізації інвестиційних ресурсів, і особливо на залучення приватних інвестицій, має бути спрямована політика регулювання ринку цінних паперів.

Висновки з проведеного дослідження. Основними напрямками активізації інвестиційної функції домогосподарств, на наш погляд, мають стати:

- по-перше, розширення небанківського сегменту фінансового ринку шляхом збільшення кола колективних фінансових інститутів. У межах цього сегменту можна виділити: пайові інвестиційні фонди нерухомості, недержавні пенсійні фонди, страхові компанії загального профілю, кредитні спілки;

- по-друге, стимулювання зацікавленості населення в інвестуванні, його заощаджень через систему оподаткування. Дослідження показало, що в Україні практично не використовуються податкові стимули для внутрішніх приватних інвесторів, що активно застосовуються в міжнародній практиці. У зв'язку з цим очевидна необхідність введення відповідної моделі оподаткування, яка ґрунтується на певних пільгах щодо доходів домогосподарств, які отримують

від інвестицій (таких як податкова знижка на внески до певних фондів, спеціальні ощадні рахунки, які не оподатковуються);

- по-третє, посилення пропагандистської підтримки діяльності фінансових інститутів, навчання та підвищення фінансової обізнаності населення за допомогою засобів масової інформації з погляду кваліфікованого інвестування заощаджень;

- по-четверте, створення роздрібних мереж для продажу продуктів фінансової комерції, впровадження нових технологій роботи із засобами приватних інвесторів, що використовують переваги Інтернет-комерції, електронного документообігу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. The World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>.
3. European Commission [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/portal/page/portal/eurostat/home/>.
4. ECB Statistical Data Warehouse [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sdw.ecb.europa.eu/>.
5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua/.
6. Рамський А.Ю. Інвестиційний потенціал домогосподарств: [монографія] / А.Ю. Рамський. — К.: КНУТД, 2014. — 352 с.
7. Національне рейтингове агентство «Рюрік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rurik.com.ua/>.
8. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nfr.gov.ua>.
9. Котис Н.В. Місце і роль сектору домашніх господарств у суспільному відтворенні та економічному зростанні в Україні / Н.В. Котис // Научный журнал «Аспект». – Донецьк: ООО «Цифровая топография». – 2014. – № 3(28). – С. 3–7.
10. Вдовиченко А.М. Готівкові заощадження населення та їх вплив на споживчі витрати домогосподарств / А.М. Вдовиченко // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2008. – Вип. IV. – Т. 1. – С. 7–13.